

Syvävääreännöksen levittäminen ja seksuaalinen itseääräämisoikeus

Rikosoikeudellinen tunnusmerkistöanalyysi seksuaalisen syvävääreännökuvan luvattomasta
levittämisestä

Rikosoikeuden yleiset opit OT00BE41
ON-työ

Laatija:
Tuomas Valta

25.5.2026

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu
Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

ON-työ

Oppiaine: Rikosoikeus

Tekijä: Tuomas Valta

Otsikko: Syväväärännöksen levittäminen ja seksuaalinen itsemääräämisoikeus

Ohjaaja: Tatu Hyttinen

Sivumäärä: 20 sivua

Päivämäärä: 25.5.2026

Tekoälyn yleistymisen myötä sen väärinkäytön muodot muodostavat uusia oikeudellisia haasteita. Näiden haasteiden edessä lainsäädännön ja tuomioistuimien on mukauduttava, jotta yksilön oikeudet pysyvät turvattuina. Uuden seksuaalirikoslain esitöissä ei täsmällisesti oteta kantaa syväväärännöksiin levittämisen problematiikkaan. Tämän vuoksi on tarpeen tarkastella rikoksen tunnusmerkistön soveltuvuutta tilanteisiin, joissa on kyseessä syväväärännös.

Tämän työn tarkoituksena on selvittää, mitä seksuaalisen itsemääräämisoikeuden olennainen loukkaaminen tarkoittaa syväväärännetyksen kuvan levittämisen näkökulmasta. Tarkastelu keskittyy tunnusmerkistöön ja erityisesti olennaisen loukkaamisen vaatimukseen, jonka keskiössä on seksuaalisuusvaatimus. Tämän vuoksi tutkimuskysymystä lähestytään käytännöllisen rikoslainopin menetelmällä. Käytännöllisen rikoslainopin avulla pyritään tässä tutkielmassa jäsentämään voimassa olevaa normistoa suhteessa uuteen ja relevanttiin käytännön haasteeseen sekä antamaan tulkintasuosituksia. Analyysi sisältää myös elementtejä teoreettisesta rikoslainopista, sillä pyrin systematisoimaan rikoksen tunnusmerkistöä. Tukea kuvan seksuaalisuuden arviointiin haen teleologisesta tulkintaopista sekä seksuaalisen kajoamisen ja seksuaalisen ahdistelun tunnusmerkistöistä.

Keskeisin havaintoni on, että seksuaalisen kuvan luvattoman levittämisen tunnusmerkistö on pääpiirteissään myös syväväärännöksiin soveltuva, mutta arviointiin liittyy tiettyjä eroavaisuuksia. Erityisesti kuvan seksuaalisuuden arviointi voi olla syväväärännöstä arvioitaessa muuta todellisuuspohjaista kuvaa suoraviivaisempaa, sillä tekijän tarkoitus luoda kuva on objektiivinen tosiseikka, jolla on painoarvoa teko-olosuhteena kokonaisarviointissa. Seksuaalisuuden arviointi on silti lähtökohtaisesti tilannekohtaista, mikä on ollut myös lainsäätäjän tarkoitus. Suostumuksen tilannekohtaisuus korostuu erityisesti tilanteissa, joissa alkuperäistä kuvaa on muokattu. Muokkauksen laajuus ja suostumuksen ulottuminen muokattuun kuvaan ovat tällöin keskeisiä arviointikriteereitä. Myös seksuaalisille syväväärännöksille tyypilliset levitystavat ja -yhteydet vaikuttavat arviointiin.

Avainsanat: Seksuaalirikokset, seksuaalinen itsemääräämisoikeus, syväväärännös, seksuaalisen kuvan luvaton levittäminen, RL 20:7 §

Sisällys

Lähteet.....	V
Lyhenteet.....	IX
1 Johdanto.....	1
2 Seksuaalisen itsemääräämisoikeuden olennainen loukkaaminen	4
2.1 Käsite ja taustaa.....	4
2.2 Seksuaalisen kuvan luvattoman levittämisen tunnusmerkistö.....	5
2.3 Seksuaalisen itsemääräämisoikeuden olennainen loukkaaminen kuvan avulla ja sen arviointikriteerit	6
3 Olennaisuuskynnyksen soveltuvuus syväväärennettyyn kuvaan.....	10
3.1 Seksuaalisuusvaatimus	10
3.1.1 Seksuaalisen syväväärennös kuvan erityispiirteet	10
3.1.2 Teleologinen tulkinta ja tuen hakeminen seksuaalisen ahdistelun sekä seksuaalisen kajoamisen tunnusmerkistöistä	12
3.2 Esittämis- ja levittämisvaatimus	14
3.3 Levittämisen olosuhteet	17
4 Johtopäätökset	19

Lähteet

Kirjallisuus

Amann, Philipp – Ciancaglini, Vincenzo – Eira, Maria – Gibson, Craig – Klayn, Aglika – McCarthy, Odhran – Sancho, David, Malicious Uses and Abuses of Artificial Intelligence. Trend Micro Research 2020.

Frände, Dan, HD:s straffrätts- och straffprocessrättspraxis år 2016. Tidskrift utgiven av Juridiska föreningen i Finland 153 2017 s. 1–54.

Frände, Dan – Hyttinen, Tatu – Kallio, Heikki – Korkka-Knuts, Heli – Matikkala, Jussi – Tapani, Jussi – Tolvanen, Matti – Viljanen, Pekka – Wahlberg, Markus, Keskeiset rikokset. 5., uudistettu painos. Edita Publishing Oy 2023.

Hyttinen, Tatu, Rahanpesu ja rikosvastuu: teoria ja käytäntö. Alma Talent 2021. s. 183.

Kallio, Heikki – Tolvanen, Matti, Metodimme rikoslainoppi. Lakimies 6/2025 s. 872–895.

Korkka-Knuts, Heli – Helenius, Dan – Frände, Dan, Yleinen rikosoikeus. 3. uudistettu painos. Edita Lakitieto 2020.

Kugler, Matthew B. – Pace, Carly, Deepfake Privacy: Attitudes and Regulation. Northwestern University Law Review 116 2021. s. 623.

Kunnas, Maija, Rikosoikeudellinen vastuu deepfake-teknologian väärinkäytöstä. Pro gradu -tutkielma, Lapin yliopisto 2022.

Lapointe, Valerie A. – Dubé, Simon – Petit, Aurélie – Kessai, Tinhinane – Rukhlyadyev, Sophia – Gravel, Vivianne – Lafortune, David, The governance of AI-generated pornography platforms: A content analysis. Sage, New Media & Society 2026.

Leskinen, Minni, Seksuaalinen itsemääräämisoikeus: rikosoikeuden muutos ja feministisen oikeusfilosofian mahdollisuus. Turun yliopisto 2022.

Tolvanen, Matti, Rikosoikeus oikeuden järjestelmässä ja rikosvastuun yleiset edellytykset, s. 72 teoksessa Määttä, Tapio (toim.), Oikeudellisen ajattelun

perusteita. Itä-Suomen yliopiston oikeustieteellisiä julkaisuja, no. 30, 2018.

Nieminen, Minttu – Kallio, Heikki – Tolvanen, Matti, Seksuaalinen ahdistelu – itsemääräämisoikeus ja tahallisuus. Defensor Legis 2/2020, s. 149–167.

Ojala, Timo, Seksuaalirikokset. 3. uudistettu painos. Edilex Lakitieto 2025.

Piha, Otava, Seksuaalinen hyväksikäyttö – seksuaalisen autonomian lisäsuojaa vai harhakuvaa? Defensor Legis 1/2022, s. 18–39.

Pirttisalo, Mika, Syväväärennetyn pornografian sosiaalinen kontrolli: hallinnolliset sanktiot ja muuttuvat rangaistukset uhrin näkökulmasta. Pro gradu -tutkielma. Turun yliopisto 2022.

Sohrawardi, Saniat Javid – Wu, K. – Hickerson, A. – Wright, M., Dungeons & Deepfakes: Using scenario-based role-play to study journalists' behavior towards using AI-based verification tools for video content. Proceedings of the 2024 CHI Conference on Human Factors in Computing Systems (CHI '24). Association for Computing Machinery 2024, Article 776, s. 1–17.

Šepec, Miha – Lango, Melanija, Virtual Revenge Pornography as a New Online Threat to Sexual Integrity. Balkan Social Science Review 15 2020 s. 117–134.

Tapani, Jussi – Tolvanen, Matti – Hyttinen, Tatu, Rikosoikeuden yleinen osa: Vastuuoppi. 3. uudistettu painos. Alma Talent 2019.

Tuomiluoma, Emilia, Todellinen teko, keinotekoinen kuva: Suostumukseton seksuaalinen syväväärennös ja sen oikeudellinen kehys de lege lata ja de lege ferenda. OTM-työ, Turun yliopisto 2025.

Tuori, Kaarlo, Oikeusjärjestys ja oikeudelliset käytännöt. Helsingin yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan julkaisut 2013, s. 55.

Witteveen, Sam – Andrews, Martin, Investigating Prompt Engineering in Diffusion Models. Cornell University 2022.

Virallislähteet

Euroopan ihmisoikeustuomioistuin, Guide on Article 8 of the European Convention on Human Rights – Right to respect for private and family life, home and correspondence, päivitetty 31.8.2025

LaVM 43/2010 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle lasten suojelemista seksuaalista riistoa ja seksuaalista hyväksikäyttöä vastaan koskevan Euroopan neuvoston yleissopimuksen hyväksymiseksi ja siihen liittyviksi laeiksi

HE 282/2010 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle lasten suojelemista seksuaalista riistoa ja seksuaalista hyväksikäyttöä vastaan koskevan Euroopan neuvoston yleissopimuksen hyväksymiseksi ja siihen liittyviksi laeiksi

HE 19/2013 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi rikoslain, pakkokeinolain 10 luvun 7 §:n ja poliisilain 5 luvun 9 §:n muuttamisesta

HE 13/2022 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle seksuaalirikoksia koskevaksi lainsäädännöksi

Oikeustapaukset

EIT, Reklos ja Davourlis v. Kreikka, tuomio 15.1.2009.

KKO 2016:52

KKO 2026:25

VSKO 761/2025 asia R 761/2025/3595, tuomio 9.1.2026.

Medialähteet

Vehkoo, Johanna, Ella joutui AI-alastonkuvien uhriksi. Yle 11.3.2026.

<https://yle.fi/a/74-20213341>

Paukkeri, Marika – Lampén, Mårten, Deepfake-videoita ja masturbointia videopuhelussa. Yle 12.3.2026. <https://yle.fi/a/74-20212139>

Hurst, Luke, Generative AI fueling spread of deepfake pornography across the internet. Euronews 20.10.2023 [Generative AI fueling spread of deepfake pornography across the internet | Euronews](https://www.euronews.com/en/technology/2023/10/20/generative-ai-fueling-spread-of-deepfake-pornography-across-the-internet)

Muut lähteet

Center for Countering Digital Hate. Grok floods X with sexualized images of women and children. 22.1.2026. <https://counterhate.com/research/grok-floods-x-with-sexualized-images/>

New York Post, @nypost. X, 25.2.2025.

Lyhenteet

EIT	Euroopan ihmisoikeustuomioistuin
HE	Hallituksen esitys
KKO	Korkein oikeus
LaVM	Lakivaliokunnan mietintö
RL	Rikoslaki
vp	Valtiopäivät
VSKO	Varsinais-Suomen kärjäoikeus

1 Johdanto

Tekoälyn yleistymisen myötä myös sen väärinkäyttö on noussut rikosoikeudellisesti kiinnostavaksi ilmiöksi. Erityisesti syvävääreännökset (eng. 'deepfake') näyttäytyvät yksilön seksuaalisen itsemääräämisoikeuden kannalta uudenlaisena oikeudellisena haasteena. Syvävääreännöksiin liittyvä väärinkäyttö on painottunut julkisuuden henkilöihin, mutta sitä on havaittu kohdistettavan myös yksityishenkilöihin.¹ Väärinkäyttö on myös korostetusti naisiin kohdistuva digitaalisen seksuaalirikoksen muoto², mikä tekee siitä paitsi rikosoikeudellisesti myös yhteiskunnallisesti merkittävän ilmiön.

Syvävääreennettyjen seksuaalissävytteisten kuvien levittämisestä on uutisoitu merkittävästi myös Suomessa,³ ja Varsinais-Suomen käräjäoikeus langetti seksuaalisen syvävääreännöksen luvattomasta levittämisestä tiettävästi Suomen ensimmäisen tuomion tämän vuoden tammikuussa.⁴ Seksuaalisen kuvan luvattoman levittämisen kriminalisointi 1.1.2023 merkitsi seksuaalisen itsemääräämisoikeuden laajempaa suojaamista suomalaisessa seksuaalirikoslainsäädännössä. Aiemmin vastaavat teot tulivat rangaistavaksi kunnianloukkauksena tai yksityiselämää loukkaavana tiedon levittämisenä, usein näiden törkeänä tekemuotona.⁵ Uusi seksuaalisen kuvan luvattoman levittämisen rikosnimike, rikoslain 20:7 §, koskee pelkästään kuvan esittämistä ja levittämistä, ei sen sijaan kuvan valmistamista käyttäjän omaan hallintaan.

Uuteen säännökseen on sisällytetty määritelmät todellisuuspohjaisesta ja todenmukaisesta kuvasta. Todellisuuspohjaisella kuvalla tarkoitetaan kuvaa, joka on valmistettu tilanteesta, jossa henkilö tosiasiallisesti esiintyy, kun taas todenmukaisella tarkoitetaan kuvaa, joka erehdyttävästi muistuttaa valokuvaamalla tai muulla vastaavalla menetelmällä valmistettua kuvaa. Varsinais-Suomen käräjäoikeuden lainvoimaisessa ratkaisussa säännöstä sovellettiin myös syvävääreennettyyn kuvaan. Tässä tutkielmassa syvävääreennetyllä kuvalla tarkoitetaan

*Tämä notaariryö perustuu rikosoikeuden yleisten oppien erikoistumisjaksolla 2026 yhdessä Jimi Mahosen kanssa laadittuun seminaarityöhön.

¹ Ks. Kugler – Pace 2021, s. 623.

² Euronews.com 20.10.2023.

³ Ella joutui AI-alastonkuvien uhriksi (11.3.2026), Yle.fi. Deepfake-videoita ja masturbointia videopuhelussa (12.3.2026), Yle.fi.

⁴ VSKO, asia R 761/2025/3595, tuomio 9.1.2026.

⁵ HE 13/2022 vp, s. 61.

tekoölyllä luotua tai muokattua todenmukaista kuva- tai videomateriaalia, jota ihmisen on vaikea erottaa todellisesta.⁶

Tutkimuskysymyksenäni on: Mitä seksuaalisen itsemääräämisoikeuden olennainen loukkaaminen tarkoittaa syvävääreennetyin kuvan levittämisen näkökulmasta?

Tutkimuskysymystä lähestytään tarkastelemalla seksuaalisen itsemääräämisoikeuden olennaisen loukkaamisen määritelmää ja edellytyksiä. Tarkastelun ulkopuolelle on jätetty julkisuuden henkilöihin tai poliitikkoihin kohdistuneiden tekojen sanan- ja lehdistönvapautta koskevat kysymykset.

Seksuaalisen kuvan luvaton levittäminen sisältää vaatimuksen seksuaalisen itsemääräämisoikeuden olennaisesta loukkaamisesta. Tunnuksimerkistöanalyysi keskittyy tähän olennaisuuskynnykseen. Tutkimuskysymystä tarkastellaan käytännöllisen rikoslainopin metodilla.⁷ Käytännöllisen rikoslainopin avulla pyritään tässä tutkielmassa jäsentämään voimassa olevaa normistoa lainkäyttäjän suhteessa uuteen ja relevanttiin käytännön haasteeseen.⁸ Tutkielmassa on lisäksi teoreettisen rikoslainopin elementtejä, koska tunnuksimerkistöä pyritään systematisoimaan.⁹ Seksuaalisen kuvan luvattoman levittämisen kaltaisen tekorikoksen soveltaminen edellyttää säännöksen tunnuksimerkistön tulkintaa.¹⁰ Tutkimuskysymykseen vastataan hyödyntämällä säädöstekstin lisäksi lain esitöitä, oikeuskäytäntöä sekä oikeuskirjallisuutta.

Aiheesta on uutuutensa vuoksi julkaistu vasta hyvin rajallisesti oikeudellista tutkimusta. Esimerkiksi seksuaalisen itsemääräämisoikeuden olennaista loukkaamista kuvan avulla ei ole Suomessa laajemmin tutkittu. Rikosoikeudellista vastuuta syvävääreennösteknologian väärinkäytöstä on käsitelty pro gradu -tutkielmassaan aiemmin Kunnas vuonna 2022 ja suostumuksettoman seksuaalisen syvävääreennöksen oikeudellista kehystä on pro gradu -tutkielmassaan käsitellyt Tuomiluoma vuonna 2025. Syvävääreennetyin pornografian sanktioita ja rangaistuksia on uhrin näkökulmasta tutkinut pro gradu -tutkielmassaan Pirttisalo vuonna 2022, jolloin uusi seksuaalirikoslainsäädäntö ei ollut vielä tullut voimaan. Nykyisen seksuaalirikoslainsäädännön sovellettavuus syvävääreennöksiin on siten tuore tutkimusaihe.

⁶ Amann ym. 2020, s. 52.

⁷ Kallio – Tolvanen 2025, s. 872.

⁸ Tolvanen 2018, s. 74.

⁹ Kallio – Tolvanen 2025, s. 876.

¹⁰ Korkka-Knuts – Helenius – Frände 2020, s. 104.

Luvussa 2 käsittelen seksuaalisen itsemääräämisoikeuden käsitettä ja oikeudellista perustaa, seksuaalisen kuvan luvattoman levittämisen tunnusmerkistöä systematisoituna sekä seksuaalisen itsemääräämisoikeuden olennaisen loukkaamisen arviointikriteereitä. Luvussa 3 sovellan näitä kriteerejä syvävääreennettyyn kuvaan, tarkastellen erikseen olennaisuuskynnyksen täyttymisen edellytyksiä eli seksuaalisuusvaatimusta, esittämisen- ja levittämiskaatimusta ja levittämisen olosuhteita. Luvussa 4 kokoan johtopäätökset.

2 Seksuaalisen itsemääräämisoikeuden olennainen loukkaaminen

2.1 Käsite ja taustaa

Seksuaalinen itsemääräämisoikeus määritellään oikeutena päättää omasta seksuaalisesta käyttäytymisestään ja ilmaisustaan, edellyttäen, ettei loukkaa toisen henkilön seksuaalista itsemääräämisoikeutta.¹¹ Se kytkeytyy useisiin perusoikeuksiin, erityisesti perustuslain 7 §:n vaatimukseen henkilökohtaisesta vapaudesta ja 10 §:n vaatimukseen yksityisyyden suojasta.¹² Euroopan yleissopimus ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojelemisesta suojelee yksityiselämää, ja seksuaalinen elämä on aivan sen kahdeksannen artiklan keskiössä.¹³ Suojaa annetaan fyysisen koskemattomuuden lisäksi myös yksityisyydelle, tahdonvapaudelle ja oikeudelle määrätä itseään koskevasta tiedosta ja materiaalista. Hallituksen esityksessä kriminalisointia perusteltiin EIT:n ratkaisukäytännöllä.¹⁴

Hallituksen esityksessä mainitaan, että tarve suojella ihmisiä myös ei-toivotulta seksuaaliselta sisällöltä on kasvanut erityisesti viestintäteknologian kehittymisen seurauksena.¹⁵

Seksuaalisen itsemääräämisoikeuden rikkomukset voivat olla hyvin moninaisia,¹⁶ ja syvävääreennösteknologia asettaa merkittäviä haasteita seksuaalisen itsemääräämisoikeuden toteutumislle mahdollistaessaan sen helpon sekä internetissä leviämisen takia pysyvän loukkaamisen.¹⁷ Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on korostanut oikeuskäytännössään kuvan merkitystä henkilön itsemääräämisoikeuden kannalta, sillä se paljastaa hänen keskeiset piirteensä ja erottaa hänet muista.¹⁸ Seksuaaliseen itsemääräämisoikeuteen kuuluu oikeus määrätä omasta kuvastaan ja siitä, miten sitä esitetään.¹⁹ Seksuaalisen itsemääräämisoikeuden merkitys rikosoikeudessa on lisääntynyt seksuaalirikoslainsäädännön kokonaisuudistuksen takia.²⁰ Väitöskirjassaan Minni Leskinen toteaa seksuaalisen itsemääräämisoikeuden näyttäytyvän lakimuutosten kautta yhä enemmän sekä negatiivisena että positiivisena oikeutena.²¹ Seksuaalisen itsemääräämisoikeuden soveltamisala on siten laajentunut.

¹¹ HE 13/2022 vp, s. 7.

¹² HE 309/1993 vp, s. 46.

¹³ EIT:n Guide on Article 8 of the Convention 2023, kohta 195.

¹⁴ HE 13/2022 vp, s. 57.

¹⁵ HE 13/2022 vp, s. 41.

¹⁶ HE 13/2022 vp, s. 108.

¹⁷ Tuomiluoma 2025, s. 3-5.

¹⁸ EIT, Reklos ja Davourlis v. Kreikka, tuomio 15.1.2009, kohta 40.

¹⁹ HE 13/2022 vp, s. 57.

²⁰ HE 13/2022 vp, s. 50.

²¹ Leskinen 2022, s. 110.

2.2 Seksuaalisen kuvan luvattoman levittämisen tunnusmerkistö

Systematisoin seksuaalisen kuvan luvattoman levittämisen seuraaviin kriteereihin:

- 1) Oikeudettomuus eli kuvan jakaminen ilman uhrin suostumusta
- 2) Kuvan saattaminen muiden nähtäväksi eli esittäminen tai levittäminen
- 3) Uhrin seksuaalisen itsemääräämisoikeuden olennainen loukkaaminen
- 4) Kuvan todellisuuspohjaisuus tai todenmukaisuus

Seksuaalisen kuvan luvaton levittäminen loukkaa seksuaalista itsemääräämisoikeutta ilman, että mitään seurausta tarvitsee osoittaa. Tunnusmerkistö ei sisällä vaatimuksia esimerkiksi aiheutetusta seurauksesta tai teon vaarallisuudesta. Loukkaus syntyy teosta itsestään ja sitä arvioidaan teon luonteen perusteella. Tekorikoksissa tunnusmerkistön mukaisuutta arvioidessa painoarvoa ei lähtökohtaisesti anneta esimerkiksi rikoksen uhrin subjektiiviselle kokemukselle teon loukkaavuudesta tai tekijän tarkoitusperille.²² Näiden perusteiden valossa seksuaalisen kuvan luvaton levittäminen on nähdäkseni esimerkiksi raiskauksen tavoin tekorikos.

Seksuaalisen itsemääräämisoikeuden olennainen loukkaaminen edellyttää rikoksen tekijältä seksuaalista tekoa. Jos teko ei ole seksuaalinen, se ei ole seksuaalirikos.²³ Seksuaalisen itsemääräämisoikeuden loukkaamisen kynnyksestä on kirjoitettu varsin paljon suomalaisessa oikeuskirjallisuudessa, mutta pääosin muiden rikosten kuten seksuaalisen ahdistelun yhteydessä.²⁴

Teon näkökulmasta esimerkiksi seksuaalisen ahdistelun tunnusmerkistössä tilanne on toinen, sillä se on abstrakti vaarantamisrikos, joka ei edellytä konkreettista seksuaalisen itsemääräämisoikeuden rikkomista – ainoastaan sen vaaraa – se on kirjoitettu “on omiaan” -muotoon. Jo hallituksen esityksessä todetaan, että seksuaalisen kuvan luvattonta levittämistä tulee lähestyä tapauskohtaisella harkinnalla. Seksuaalisen teon määritelmästä poistettiin

²² Korkka-Knuts – Helenius – Frände 2020, s. 119.

²³ Leskinen 2022, s. 157.

²⁴ Esim. Nieminen – Kallio – Tolvanen 2020.

vuonna 2011 vaatimus seksuaalisen tyydytyksen tavoittelusta, sillä sitä on hyvin vaikeaa näyttää toteen.²⁵ Nähdäkseni sillä on kuitenkin merkitystä teon kokonaisarviointissa teko-olosuhteena. Myös loukkausten määrälle on annettava merkitystä. Tämä konkretisoituu erityisesti seksuaalisen ahdistelun tunnusmerkistössä.²⁶ Leskinen kuvailee rikoslain seksuaalisuusarviointia tekokeskeiseksi. Tekokeskeiselle rikosoikeudelle on tyypillistä, etteivät laajemmat vaikuttimet ja jatkumot tule laajalti tarkastelluksi.²⁷

Seksuaalisen kuvan luvattoman levittämisen kriminalisointi suojaa myös laajemmin henkilön yksityisyyttä ja kunniaa. Teosta tuomittua ei voida siis lähtökohtaisesti tuomita yksityisyyttä loukkaavasta tiedon levittämisestä tai kunnianloukkauksesta, sillä seksuaalisen kuvan luvaton levittäminen suojelee samaa oikeushyvää.²⁸ Poikkeuksen nähdäkseni muodostavat tilanteet, joissa uhrin kunniaa tai yksityisyyttä loukataan kuvan jakamisen lisäksi muilla tavoilla, joita seksuaalisen kuvan luvattoman levittämisen tunnusmerkistö ei kata. Tällaisia tilanteita ovat esimerkiksi kuvan levittämisen ohessa esitetyt henkilön yksityisyyden- tai kunnian loukkaukset. Näin seksuaalisen kuvan luvaton levittäminen on *lex specialis* -asemassa tilanteessa, jossa uhrin yksityisyyttä ja kunniaa loukataan nimenomaan levittäessä seksuaalista kuvaa luvatta.

2.3 Seksuaalisen itsemääräämisoikeuden olennainen loukkaaminen kuvan avulla ja sen arviointikriteerit

RL 20 luvun 23 §:n toisen momentin mukaan teko on seksuaalinen, mikäli se on tekijä ja kohteena oleva henkilö sekä teko-olosuhteet huomioon ottaen seksuaalisesti olennainen. Seksuaalisen kuvan luvattomassa levittämisessä seksuaalisuutta arvioidaan samojen ydinkriteerien kautta kuin muissa seksuaalirikoksissa. Ennen tunnusmerkistön analysointia on kuitenkin syytä erottaa seuraavat asiat:

1. Teko on seksuaalisesti olennainen
2. Teko olennaisesti loukkaa seksuaalista itsemääräämisoikeutta

²⁵ HE 282/2010 vp, s. 7–9.

²⁶ Nieminen – Kallio – Tolvanen 2020, s. 165–167.

²⁷ Leskinen 2022, s. 160.

²⁸ HE 13/2022 vp, s. 122.

Rikoslain mukainen seksuaalirikokseksi luokiteltava teko on aina seksuaalisesti olennainen, mutta se ei automaattisesti tarkoita, että se olennaisesti loukkaa seksuaalista itsemääräämisoikeutta. Seksuaalisuuden olennaisuus on kynnyskriteeri sille, että seksuaalista itsemääräämisoikeutta voidaan loukata olennaisesti. Seksuaalista itsemääräämisoikeutta oikeushyvänä loukataan aina, kun seksuaalista kuvaa levitetään luvottomasti.²⁹ Olennaisuusvaatimus ei siis koske loukkauksen olemassaoloa vaan ainoastaan sen rikosoikeudellista tuomittavuutta. Lainsäätäjällä on kuitenkin tahtonut rajata lievemmit seksuaalisen itsemääräämisoikeuden loukkaukset kriminalisoinnin ulkopuolelle. Teon rangaistavuus edellyttää sekä seksuaalisesti olennaista tekoa että seksuaalisen itsemääräämisoikeuden olennaista loukkaamista.

Olennaisuuden vaatimus jää täyttymättä tilanteissa, joissa kuvan seksuaalisuuden aste ei ole kovin voimakasta, se on hyvin tulkinnanvaraista tai joissa kuvassa esiintyvää seksuaalisuutta olisi yleisesti hyväksyttävää esittää julkisella paikalla. Erityisesti viimeinen kriteeri hyväksyttävyydestä julkisella paikalla on mielenkiintoinen, sillä kuten lain esitöissä useasti mainitaankin, ihmiset kokevat seksuaaliset asiat hyvin eri tavalla. Seksuaalisuus on Leskisen mukaan aina lähtökohtaisesti kulttuurisidonnaista, ja lainsäätäjän pyrkimään objektiivisuuteen on käytännössä mahdotonta päätyä, sillä objektiivisen kolmannen osapuolen seksuaalisuusarviointikin perustuu kulttuurillisiin seikkoihin. Näennäisesti objektiiviseen arviointiin sekoittuu aina väistämättä subjektiivisia asenteita.³⁰ Lainsäätäjällä on kuitenkin antanut esimerkkejä rangaistavuuden ulkopuolelle jäävistä tilanteista, joita ovat esimerkiksi halaaminen ja suuteleminen tai rannalla oleskelu vähäpukeisena. Hallituksen esityksen määritelmä teon seksuaalisuudesta on vahvasti suomalaiseen yhteiskuntaan sidottu, ja kuten tekokeskeiselle rikosoikeudelle on tyypillistä, katson teon seksuaalisuuden perustuvan vahvasti sille, mikä on suomalaisessa yhteiskunnassa hyväksyttävää.

Edellä kuvattu seksuaalisuus on olennaisuuskynnyksen tärkein edellytys. Muita olennaisuuden kriteerejä ryhdytään arvioimaan vasta, kun kuvan katsotaan täyttävän seksuaalisuusvaatimuksen, eli kuvan seksuaalisuuden katsotaan olevan ulkopuolelle rajattuja tilanteita voimakkaampaa. Hallituksen esityksen mukaan ”vähemmän räikeäkin mutta kuitenkin voimakkaasti seksuaalinen” kuva voi täyttää tunnusmerkistön. Tällaista kuvaa on

²⁹ HE 13/2022 vp, s. 121.

³⁰ Leskinen 2022, s. 162.

kuitenkin levitettävä laajemmin, jotta se voidaan katsoa olennaisesti loukkaavaksi.³¹ Sisällön seksuaalisuus on täten olennaisuuskynnyksen pääkriteeri, mutta painoarvoa tulee antaa myös levityksen laajuudelle ja seksuaaliselle asiayhteydelle. Näiden kahden edellä mainitun täydentävän tulkintakriteerin arviointi jätetään pitkälti lainkäyttäjän harkinnan varaan.

Esitöissä mainittu tyyppitekokin on varsin klassinen kostopornoon³² viittaava tilanne. Tyypillinen tekotapa on osapuolten yhteisymmärryksessä omaan käyttöön otettu seksuaalinen kuva, jonka toinen osapuolista esittää myöhemmin tuttavilleen tai levittää internetissä ilman toisen kuvassa esiintyvän suostumusta.

Perustellusti voidaan kysyä, mikä tekee kuvasta riittävän seksuaalisen täyttääkseen olennaisen loukkaamisen edellytyksen. Lain esitöistä voidaan tulkita, että ainakin sukupuoliyhteys tai henkilöä alasti seksuaalisella tavalla esittäminen täyttävät tunnusmerkistön, sillä ne mainitaan kaikista merkittävimpinä seksuaalisen itsemääräämisoikeuden loukkauksina. Niitä voidaan pitää tunnusmerkistön mukaisina, vaikka kuva esitettäisiin ainoastaan yhdelle ihmiselle luvattomasti.³³ Seksuaalisuusvaatimus voi myös lievemmän seksuaalisessa kuvassa täytyä, mikäli esittämis- tai levittämistapa tai näiden asiayhteys sitä tukevat. Esitöissä mahdollisia levittämistapoja ja -yhteyksiä ei tarkenneta, mikä laajentaa lainkäyttäjän liikkumavaraa tulkintatilanteissa.

Teon seksuaalisuuden arviointi perustuu objektiivisille seikoille. “Hän on varmasti ajatellut seksuaalisia asioita ja tavoitellut seksuaalista tyydytystä” ei ole vielä hyväksyttävä peruste pitää tekoa seksuaalisena, elleivät teon tosiseikat puolla tätä. Esimerkiksi viestittelyn seksuaalisuutta arvioidessa tulee seksuaalisuusarvioinnin perustua ensisijaisesti lähetettyjen viestien tosiasialliseen sisältöön.³⁴ Tämä lähtökohta näkyy myös vuoden 2010 seksuaalirikoslainsäädännön uudistuksen esitöissä³⁵ ja KKO:n oikeuskäytännössä³⁶. Arviointi suoritetaan lähtökohtaisesti ulkoisesti havaittavien seikkojen perusteella, jolloin seksuaalisuusarvioinnissa otetaan huomioon muun muassa teon kohdistuminen sukupuolielimiin tai muihin seksuaalisesti herkkiin paikkoihin, osapuolten ikä ja keskeinen suhde sekä teko-olosuhteet.³⁷ Tällöin teon seksuaalista luonnetta eivät ensisijaisesti määrittele

³¹ HE 13/2022 vp, s. 121.

³² Šepec – Lango 2020, s. 117.

³³ HE 13/2022 vp, s. 121.

³⁴ Frände 2017, s. 19.

³⁵ LaVM 43/2010 vp, s. 9.

³⁶ KKO 2016:52, kohta 7.

³⁷ Ojala 2025, s. 241–243.

tekijän subjektiivinen tarkoitus kuten seksuaalisen tyydytyksen hakeminen tai uhrin henkilökohtaiset kokemukset. Ratkaisussaan KKO 2026:25 on korkein oikeus kuitenkin todennut olennaisuuskynnykseen tietyissä tilanteissa vaikuttavan myös teon vaikuttimet. Korkein oikeus kytkee tämän hallituksen esityksessä mainittuihin teko-olosuhteisiin.³⁸ Kyseisiä vaikuttimia voivat nähdäkseni olla esimerkiksi tekijän tarkoitus halventaa tai loukata uhria.

³⁸ KKO 2026:25, kohta 7.

3 Olennaisuuskynnyksen soveltuvuus syväväärennettyyn kuvaan

3.1 Seksuaalisuusvaatimus

3.1.1 Seksuaalisen syväväärennöskuvan erityispiirteet

Lainsäätäjä ei ole tehnyt eroa todellisuuspohjaisen tai todenmukaisen materiaalin seksuaalisuuden arvioinnin ja seksuaalisen itsemääräämisoikeuden loukkaavuuden välillä. Hallituksen esityksessä loukkauksen olennaisuuden kynnyседелlytys eli kuvan tai videon seksuaalisuus määritellään “yleisten käsitysten mukaisesti kuvan antaman kokonaisvaikutelman perusteella”, joka muotoiluna jättää tunnusmerkistön seksuaalisuusvaatimuksen melko tulkinnanvaraiseksi. Näin ollen tulkitsen, että tämä myös vahvistaa rangaistussäännöksen sovellettavuutta syväväärennettyyn kuvaan, mikä on perusteltua, sillä tekoälyllä luotu syväväärennös loukkaa samoja oikeushyviä kuin todellisuuspohjainen kuva, tosin joskus eri tavalla. Muotoilu on tarkoituksellisesti tehty joustavaksi, jotta säännös pystyy vastaamaan sekä perinteisiin että uusiin teknologisiin ilmiöihin. Nähdäkseni joustava muotoilu korostaa oikeudettoman levittämisen teknologianeutraliteettia.

Hallituksen esityksen mukaan kuvan levittämisen rangaistavuus ei riipu siitä, esiintyykö henkilö kuvassa vapaaehtoisesti vai onko kuva valmistettu ilman hänen lupaansa.³⁹ Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että todellisuuspohjaisen ja syväväärennetyn kuvan seksuaalisuuden olennaisuusharkinta olisi kaikilta osin samanlaista. Vaikka rangaistavuuden edellytys on yhtenäinen, seksuaalisuuden ja olennaisen loukkaamisen tapauskohtaiseen arviointiin voidaan teko-olosuhteina ottaa huomioon nimenomainen seksualisoiva tarkoitus sekä uhrin täydellinen osattomuus kuvan syntymiseen. Nämä ovat kuitenkin täydentäviä tulkintakriteerejä, joilla voi olla nähdäkseni merkitystä esimerkiksi tunnusmerkistön mukaisuuden rajanvetotilanteissa tai rangaistuksen mittaamisessa.

Vaikka tekoricoksissa tekijän tarkoitusperät eivät ole varsinainen tunnusmerkistötekijä, ne voivat ilmetä teon objektiivisista olosuhteista. Syväväärennöksissä tämä korostuu, sillä niiden valmistaminen edellyttää valmistajalta harkittua ja huolellista ohjeistusta tekoälytyökalulle.⁴⁰ Tekijän seksualisoiva tarkoitus voisi siten olla luettavana itse valmistusprosessista

³⁹ HE 13/2022 vp, s. 122.

⁴⁰ Witteveen – Andrews 2022, s. 11.

objektiivisena seksuaalisuuteen viittaavana seikkana, erityisesti, jos levityskonteksti on myös seksuaalinen.

Syvävääreennetyt kuvan tullessa kyseeseen seksuaalisuus saa erityisen painoarvon. Seksuaalisen syvävääreännöksen tekijän nimenomainen tarkoitus on luoda seksuaalinen kuva, koska tekoäly luo kuvan luojansa antamien ohjeiden mukaiseksi. Vaikka edellä todettiin, että tekorikoksia arvioidessa ei arvioida tekijän tarkoitusperiä, on tietyissä olosuhteissa mahdollista, että seksuaalisuuden kynnyksellä olisi matalampi syvävääreennetyssä sisällössä. Se vaatisi kuvan valmistamisen ja tarkoitusperien tarkastelua sekä muiden olosuhteiden arviointia. Näin ollen syvävääreännöksen seksuaalisuusvaatimuksen arviointi voi tietyissä tilanteissa olla luonnollisen kuvan arviointia suoraviivaisempaa. Ongelmaksi muodostuu kuitenkin ensisijaisesti se, että kuvaa voi olla vaikeaa tai mahdotonta tunnistaa syvävääreännökseksi, jolloin on hyvin vaikeaa pitää objektiivisena tosiseikkana edes sitä, että kyseessä on syvävääreännös. Tällä hetkellä ei myöskään ole laajassa käytössä teknologiaa, jonka avulla voi luotettavasti tunnistaa kuvan syvävääreännökseksi.⁴¹ Tämä voi vaikeuttaa syvävääreännöksiin liittyvien tekojen arviointia myös tuomioistuimissa.

Objektiivisiä tosiseikkoja on syvävääreännösten seksuaalisuutta arvioitaessa haettava myös kuvan valmistusprosessista. Kun ihmisen kuva ladataan syvävääreännöstyökaluun ja käyttäjä pyytää esimerkiksi vaatteiden poistamista tai muuten esittämistä seksuaalisessa valossa, ei tekijän tahto ole nähdäkseen ainoastaan pään sisällä tapahtuva ajatusprosessi, vaan se on tapauksen kokonaisarviointiin vaikuttava objektiivinen tosiseikka, jota voidaan arvioida osana teko-olosuhteita. Vastaavasti jo pelkästään syvävääreännöstyökalun luonne voi vaikuttaa objektiivisena tosiseikkana, mikäli palvelu on tarkoitettu seksuaalisen sisällön valmistamiseen.

Sosiaalisessa mediassa, esimerkiksi viestipalvelu X:ssä kiertävää syvävääreännöstä voi helposti muokata levittämisen yhteydessä, jolloin kuva muuttuu.⁴² Tällöin myös kuvan seksuaalisuuden aste voi muuttua. Tämä on ongelmallista etenkin tilanteissa, joissa seksuaalisuusvaatimus jää suurenkin levittämisen ja muokkauksien jälkeen täyttymättä. Hallituksen esityksessä lievästi seksuaalisen kuvan levittämisen todetaan vain olevan mahdollisesti rangaistavaa, jos kuvaa levitetään laajemmin, mutta levittämisen laajuuteen ei oteta kantaa. Levittämisen laajuutta ei arvioitu Varsinais-Suomen käräjäoikeuden ratkaisussa,

⁴¹ Sohrawardi ym. 2024, s. 2.

⁴² Center for Countering Digital Hate, 2026.

jossa tuomittu oli julkaissut toista henkilöä seksuaalisesti esittävän kuvan, jonka toinen käyttäjä oli muokannut ja lähettänyt tuomitulle, jolloin tuomittu jakoi myös muokatun version kuvasta.

3.1.2 Teleologinen tulkinta ja tuen hakeminen seksuaalisen ahdistelun sekä seksuaalisen kajoamisen tunnusmerkistöistä

Koska lain sanamuodossa ei ole erikseen otettu kantaa syväväärengösten suhteesta seksuaalisuuden olennaisuuskynnöseen, on säännöstä tulkittava teleologisesti eli valittava tulkintavaihtoehtoista se, joka parhaiten edistää lainsäätäjän päämääriä.⁴³ Monelta osin tulkinnanvaraiseksi jäävä seksuaalisen kuvan luvattoman levittämisen säännös voi myös aiheuttaa tilanteita, joissa sanamuodon mukainen ja systemaattinen tulkinta osoittautuu riittämättömäksi. Tällöin lainsoveltajalla ei ole muuta vaihtoehtoa kuin hyödyntää teleologista rikoslain tulkintaa.⁴⁴ Lisäksi olennaisuuskynnystä voidaan tarkastella seksuaalisen kajoamisen tai seksuaalisen ahdistelun tunnusmerkistöjen kautta. Seksuaalisen kajoamisen tunnusmerkistö sisältää seksuaalisen kuvan luvattonta levittämistä vastaavan olennaisuuskynnöksen.

Edellä mainittujen perusteiden valossa ei ole yksiselitteistä, tulisiko syväväärengösten materiaalin seksuaalisuuden ja olennaisen loukkaamisen kynnystä arvioida systemaattisesti matalampana kuin todellisuuspohjaisen materiaalin. Hallituksen esityksessäkin mainittu yleinen kostopornotilanne, jossa vastaaja ja asianomistaja elävät parisuhteessa ja vastaaja eron jälkeen vuotaa yksityistä seksuaalista kuvamateriaalia internetiin, on monin tavoin myös rikosoikeudellisesti tuomittavampaa kuin syväväärengösisältö. Syväväärengösisältöön verrattuna kostoporno edustaa parisuhteen toisen osapuolen luottamuksen täydellistä pettämistä, ja yksityisyyden suojan ytimen, todellisessa elämässä tapahtuneen seksuaalisen elämän, levittämistä. Mielestäni ei ole oikeudellisesti tai yhteiskunnallisesti tarpeellista asettaa syväväärengösisällön olennaisuuskynnystä systemaattisesti alemmas, kun kyse on selkeästi seksuaaliseksi tarkoitettusta kuvamateriaalista, joka esittää lain esitöissä mainittuja olennaisen

⁴³ Tuori 2013, s. 54.

⁴⁴ Hyttinen 2021, s. 183.

seksuaalisia tekoja kuten yhdyntää tai masturbointia, tai selkeästi keskittyy seksuaalisesti merkittäviin ruumiinosiin.

Toisaalta kuvan toteaminen syvävääreännökseksi voi nähdäkseni alentaa olennaisuuskynnystä tilanteissa, joissa seksuaalisuuden taso on hyvin lievä. Hallituksen esityksen tavoite jättää rangaistavuuden ulkopuolelle tekoja, joissa henkilöt esimerkiksi halaavat tai suutelevat, on täysin ymmärrettävää, sillä niitä ei yleisten käsitysten mukaan voi pitää itsessään merkittävän seksuaalisina tekoina.⁴⁵ Syvävääreännösisältöä tarkasteltaessa tilanne on kuitenkin toinen. Esimerkiksi kaikenlainen suostumukseton suuteleminen on seksuaalisena ahdisteluna rangaistavaa riippumatta suutelutavasta tai suuteluun kohteena olevasta ruumiinosasta.⁴⁶ Vaikka suuteleminen edellyttää ahdistelutunnusmerkistössä koskettamista, ihmisen saattaminen syvävääreännösteknologian avulla tilanteeseen, jossa tunnistettava versio hänestä suutelee toista henkilöä, on lähtökohtaisesti erittäin lähellä seksuaalisen itsemääräämisoikeuden olennaista loukkaamista.

Lainsäätäjän tahto on seksuaalirikoslainsäädännön kokonaisuudistuksessa ollut kasvattaa seksuaalisen itsemääräämisoikeuden suojaa tilanteissa, jotka eivät edellytä koskettelua tai tapahdu reaali maailmassa. Koska seksuaalisen kuvan luvaton levittäminen suojelee laajemmin uhrin yksityisyyttä ja kunniaa, syvävääreännöstilanteessa tulisi merkitystä antaa myös kuvan vakuuttavuudelle – erityisesti sille, voiko syvävääreännös saada katsojan uskomaan esitetyn tilanteen todella tapahtuneen. Tämä kriteeri tulisi erityisesti arvioitavaksi tilanteissa, joissa syvävääreännöksessä esiintyy henkilöitä, jotka jakavat saman yhteisön kuten työpaikan, sillä tätä pidetään seksuaalirikoksissa raskauttavana kriteerinä.⁴⁷ Täten lainsäätäjän tahdon hengessä voitaisiin katsoa, että lievempikin syvävääreännetty seksuaalinen sisältö voisi loukata olennaisesti uhrin seksuaalista itsemääräämisoikeutta esimerkiksi jaettaessa disinformaatiota sisältävää syvävääreännöskuvaa, jossa samassa yhteisössä olevat suutelevat. Nähdäkseni tämä on linjassa hallituksen tavoitteen kanssa suojella kriminalisoinnilla myös henkilön kunniaa.

⁴⁵ HE 13/2022 vp, s. 121.

⁴⁶ Nieminen – Kallio – Tolvanen 2020, s. 151.

⁴⁷ Ojala 2025, s. 279.

3.2 Esittämis- ja levittämisvaatimus

Hallituksen esityksessä todetaan, että seksuaalisen kuvan levittäminen on itsessään seksuaalinen teko. Seksuaalisen kuvan luvattoman levittämisen kriminalisointi suojelee seksuaalisen itsemääräämisoikeuden ohella laajemmin henkilön yksityisyyttä. Ennen seksuaalisen kuvan luvattoman levittämisen kriminalisointia tekoa arvioitiinkin yksityisyyttä loukkaavana tiedon levittämisenä. Näiden seikkojen vuoksi tulkitseen levittämisen olennaiseksi osaksi seksuaalisen kuvan luvattoman levittämisen kokonaisarviointia.

Kuvan esittämisellä tarkoitetaan lain esitöiden mukaan kuvan näyttämistä toiselle siten, ettei tämä saa kuvaa haltuunsa, eli esimerkiksi tietokoneen tai matkapuhelimen näytöltä tai paperitulosteelta. Syvävääreännökset vastaavat tältä kriteeriltä käytännössä täysin luonnollisia kuvia. Erona on ainoastaan kuvan valmistustapa, joka ei ratkaisevasti vaikuta kuvan esittämistapaan.

Lain esitöiden tyyppitilanteen tavoin luonnollisen kuvan esittämisen kannalta kyse voi olla luottamuksen rikkomisesta kuvan alkuperäisen valmistajan ja sitä luvattomasti esittävän välillä, mikäli alkuperäinen kuva on suostumuksellisesti ja luottamuksellisesti päätynyt kuvan valmistajalta esittäjän haltuun. Keskinäisen luottamuksen rikkomisen sisältänyt teko on oikeuskirjallisuudessa katsottu paheksuttavammaksi kuin vastaava teko, johon ei sisällynyt luottamuksen rikkomista.⁴⁸ Oikeuskirjallisuudessa esitetyn näkemyksen mukaan suostumuksettoman syvävääreännöksen levittäminen ei tällöin olisi yhtä paheksuttavaa kuin muun suostumuksettoman kuvan levittäminen. Emilia Tuomiluoma on pro gradu -työssään argumentoinut, että seksuaalisen syvävääreännösisällön loukkauskynnyksessä voidaan ottaa huomioon myös se, miten luomiseen tarvittut henkilötiedot, kuten henkilön kuva, on saatu haltuun.⁴⁹ Jaan hänen näkemyksensä. Seksuaalisen syvävääreännökseen luominen ja jakaminen esimerkiksi entisen seurustelukumppanin alastonkuvista on lähtökohtaisesti merkittävämpi loukkaus kuin seksuaalisen syvävääreännöksen perustaminen julkisesti saatavilla oleviin henkilötietoihin. Erityisesti aiempi edustaa vakavaa yksityiselämän ja luottamuksen loukkausta.

Syvävääreännös voidaan valmistaa ja levittää myös kohdehenkilön itse julkaiseman alkuperäisen kuvan pohjalta. Kuvan myöhempää levittämistä ja esittämistä ei kuitenkaan

⁴⁸ Korkka-Knuts – Frände – Wahlberg 2023, s. 543.

⁴⁹ Tuomiluoma 2025, s. 35.

voida katsoa suostumukselliseksi, sillä ainakin muissa seksuaalirikoksissa arvioitavan suostumuksellisuuden tulee ilmetä jokaisessa tilanteessa erikseen.⁵⁰ On kuitenkin kiinnostava kysymys, tulisiko kuvan alkuperäisen julkaisijan toiminta ottaa huomioon teon rangaistavuutta arvioitaessa. Lain esitöissä todetaan, että kohdehenkilön vapaaehtoisuus ei lähtökohtaisesti vaikuta rangaistavuuteen.⁵¹ Tämä muotoilu ei ota huomioon sellaista tilannetta, jossa henkilö itse julkaisee sosiaaliseen mediaan kuvan ja pyytää muita käyttäjiä muokkaamaan sitä. Lain esitöiden mukaan, mikäli henkilö itse asettaa kuvan laajan yleisön saataville, olennaisuuskynnyksen ei yleensä voitaisi katsoa täyttyvän. Jokainen alkuperäisen kuvan pohjalta muokattu ja levitetty kuva täytyisi kuitenkin katsoa toisistaan irrallisiksi tilanteiksi, joihin kohdehenkilö antaa suostumuksensa ainoastaan implisiittisesti. Uuden seksuaalirikoslainsäädännön keskeinen lähtökohta on suostumusperusteisuus, eikä suostumusta voida johtaa aiemmasta toiminnasta tai passiivisuudesta.⁵²

Tuomiluoma nostaa esiin mielenkiintoisen, nähdäkseni erityisesti aiemmin käsiteltyyn liittyvän arviointikriteerin: alkuperäisen kuvan muokkauksen laajuuden. Tuomiluoma arvioi tämän vaikuttavan olennaisuusarviointiin raskauttavana seikkana.⁵³ Lainsäätäjä on nostanut loukkauksen olennaisuuskynnystä merkittävästi tilanteissa, jossa kuvassa esiintyvä henkilö on vapaaehtoisesti jakanut kuvan laajalle yleisölle.⁵⁴ Tilannetta voidaan havainnollistaa seuraavalla tavalla: Asianomistaja on vapaaehtoisesti jakanut sukupuoliyhteyttä sisältävää kuvamateriaalia pornosivustolle internetiin. Sen jälkeen jo selkeästi seksuaalista kuvaa muokataan luvatta tekoälytyökalulla. Kuinka merkittävä kuvan muokkaaminen johtaisi tunnusmerkistön täyttymiseen? Kynnys ylittyy nähdäkseni silti, jos kuvan muokkaaminen muuttaa alkuperäistä kuvaa tavalla, johon suostumus ei ulotu. Tällaisessa tilanteessa tulee antaa painoarvoa seksuaalisuuden tason muutokselle ja seksuaalirikoslainsäädännön kokonaisuudistuksen suostumuskonstruktiolle. Seksuaalisuuden tason arviointi on jo aiemmin käsittelemistäni syistä haastavaa ja tapauskohtaista, mutta jos se selkeästi nousee, voisi julkisesti saatavilla olevan seksuaalisen kuvan muokkaaminen täyttää tunnusmerkistön. Tällainen tilanne voisi olla esimerkiksi väkivaltaisten tai uhria halventavien aspektien kuten kuristamisen tuominen kuvaan. Hallituksen esityksen vahva lähtökohta on, että seksuaalinen

⁵⁰ Frände 2023, s. 123.

⁵¹ HE 13/2022 vp, s. 121.

⁵² HE 13/2022 vp, s. 98–100.

⁵³ Tuomiluoma 2025, s. 35.

⁵⁴ HE 13/2022 vp, s. 121.

itseäänäämisosoikeus säilyy yhdyntän tai muun seksuaalisen teon aikana.⁵⁵ Mikäli sukupuolielimeen kohdistuvaa yhdyntää esittävää kuvaa muokattaisiin niin, että se sisältäisi esimerkiksi peräaukkoon kohdistuvaa yhdyntää, täyttäisi muokatun kuvan levittäminen tunnusmerkistön. Nähdäkseni tunnusmerkistön ulkopuolelle jäävät lievät muokkaukset, kuten pienet kosmeettiset muutokset tai kuvakulman vaihtaminen.

On kiisteltävissä, onko seksuaalisen syvävääreännöksen luvaton esittäminen esimerkiksi avoimella internet-foorumilla yleisesti hyväksyttävämpää kuin muun seksuaalisen kuvan esittäminen. Syvävääreännöksen valmistanut levittäjä tietää, ettei kyseessä ole oikea kuva, mutta määritelmällisesti syvävääreännöstä on katsojan silmin vaikea tai mahdoton erottaa luonnollisesta kuvasta. Näin ollen kuvaa edelleen levittävä henkilö ei välttämättä edes tunnista kuvaa syvävääreännökseksi. On objektiivinen tosiseikka, että esimerkiksi lain esitöiden tyypillisen tilanteen kaltaisessa tilanteessa kuvan kohdehenkilö on ollut tietoinen kuvan olemassaolosta ja valmistuksesta. Luvattoman syvävääreännöksen valmistamiseen kuvan kohde ei puolestaan ole voinut vaikuttaa tai ole tietoinen sen olemassaolosta. Mikäli syvävääreännöksen tai luonnollisen kuvan levittämisen katsottaisiin näiden seikkojen vuoksi olevan paheksuttavampaa, olisi syytä pohtia esimerkiksi kuvan valmistustapaa mahdollisena raskauttavana asianhaarana. Luvattomia seksuaalisia syvävääreännöksiä on myös mahdollista tuottaa systemaattisesti kaupallisessa tarkoituksessa. Seksuaalirikosten moitittavuuden arvioinnissa painoarvoa tulee antaa loukkauksien määrälle ja tekijän suunnitelmallisuudelle.⁵⁶ Siksi katson, että seksuaalisten syvävääreännösten valmistaminen ja levittäminen maksusta on erityisesti rangaistusta mitatessa raskauttava seikka.

Tuomiluoma katsoo, että tunnusmerkistö voisi täytyä käyttäjän valmistaessa kuvan sovelluksella, jossa on heikko tietoturva. Näin kuva voisi levitä eteenpäin ilman, että sovelluksen käyttäjä sitä välttämättä nimenomaisesti tahtoo.⁵⁷ Tämä on mielenkiintoinen kysymys, mutta seksuaalisen kuvan luvaton levittäminen edellyttää tahallisuutta, joka voi olla vaikea näyttää tilanteessa toteen. Nähdäkseni tunnusmerkistö kuitenkin täytyisi vähintään käyttäjän hyödyntäessä tekoälyalustaa, joka sisältäisi sisäänrakennetun jakamiselementin⁵⁸ niin, että luotu kuva päätyisi automaattisesti esimerkiksi sivun kuvagalleriaan.

⁵⁵ HE 13/2022 vp, s. 100.

⁵⁶ Ojala 2025, s. 210–212.

⁵⁷ Tuomiluoma 2025, s. 41.

⁵⁸ Lapointe ym. 2026, s. 15.

Syväväärennöksien luvattomaan levittämiseen liittyy tunnusmerkistön soveltuvuuden kannalta myös ratkaiseva kysymys levittäjän määrittelystä. Katson, että syväväärennoksen levittäjän määritelmä eroaa hiukan laissa tarkoitettua kuvan levittäjästä, joka on lain esitöiden tyyppitilanteen perustella kuvan ensi kertaa julkiseksi saattanut henkilö. Ero muodostuu siitä, että alkuperäisen syväväärennoksen pohjalta muokattu syväväärennös ei ole enää sama kuva, jonka alkuperäinen levittäjä on tarkoittanut julkaista. Lainsäätäjä ei ole ottanut kantaa siihen, tulisiko myös edellä kuvatun mukaisia toissijaisia levittäjiä tuomita rikoksesta. Tämä on kiinnostava kysymys, jota ei arvioitu Varsinais-Suomen käräjäoikeuden ratkaisussa. Tämäkin kysymys jäänee oikeuskäytännössä konkretisoituvaksi.

3.3 Levittämisen olosuhteet

Toisin kuin yksityiselämää loukkaavassa tiedon levittämisen tunnusmerkistössä, tulee seksuaalisen kuvan luvattomassa levittämisessä antaa levittämisolosuhteille painoarvoa. Yksityiselämää loukkaavassa tiedon levittämisessä arvioidaan ensisijaisesti, kuinka monen henkilön nähtäväksi loukkaus on saatettu.⁵⁹ Tähän verrattuna seksuaalisen kuvan luvaton levittäminen on vähemmän teknologia- ja kontekstineutraali säännös. Hallituksen esityksessä annetaan merkitystä sellaisten kuvien levittämisen olosuhteille, jotka eivät lähtökohtaisesti täytä seksuaalisuusvaatimusta. Olosuhteet voivat tehdä tällaisestakin kuvasta seksuaalista itsemääräämisoikeutta olennaisesti loukkaavan. Esimerkkinä käytetään tilannetta, jossa seksuaalisuusvaatimusta muuten täyttämätön kuva saunovasta henkilöstä ladataan pornografiaa sisältävälle sivustolle.⁶⁰ Myös saunomiseen liittyvä alastomuus voidaan joissakin kulttuureissa mieltää seksuaaliseksi. Vastaavasti syväväärennoksen levittämisen olosuhteita arvioitaessa olisi syytä antaa merkitystä valmistukseen käytetylle työkalulle, mikäli työkalu on nimenomaan seksuaalisten kuvien valmistamiseen tarkoitettu.⁶¹

Levittämisen olosuhteiden arviointiin kuuluu myös levittämis- ja esittämissyhteyden tarkastelu. Varsinais-Suomen käräjäoikeuden ratkaisussa oli annettu merkitystä sille, että tuomittu oli kirjoittanut levittämänsä luvattoman seksuaalisen kuvan yhteyteen seksuaalista ja halventavaa tekstiä kohdehenkilöstä. Kohdehenkilön sosiaalisen median tilillä julkaistu

⁵⁹ HE 19/2013 vp, s. 38–40.

⁶⁰ HE 13/2022 vp, s. 121.

⁶¹ Lapointe ym. 2026, s. 3.

tavallinen kuva oli muokattu tekoälyllä alastonkuvaksi, mutta ratkaisun kokonaisarvioinnin kannalta oli merkitystä myös julkaisun yhteyteen kirjoitetulla tekstillä. Ratkaisun toisessa syytekohdassa oli annettu merkitystä myös sille, että teon kohdehenkilöä esittävän seksuaalisen kuvan yhteydessä oli julkaistu myös muuta aikuisviihdettä, jossa tuomittu vihjasi kohdehenkilön esiintyvän.⁶²

Levittämisen digitaalisuus muodostaa merkittäviä haasteita olennaisuuden arvioinnille. Toisin kuin hallituksen esityksessä kuvatuissa perinteisissä tilanteissa, syväväärennetyn materiaalin leviäminen nopeassa ajassa sosiaalisessa mediassa tai avoimilla alustoilla voi johtaa hallitsemattomaan ja pysyvään leviämiseen laajemmalle yleisölle, mikä korostaa loukkauksen vakavuutta. Kuva voi levitä hyvinkin ilman, että levittäjä tai valmistaja on kohdehenkilön läheinen. Tällöin voi myös kulua huomattavankin pitkä aika, ennen kuin kohdehenkilö tulee tietoiseksi joutuneensa teon uhriksi. Lain esitöissä tunnistetaan tämä toteamalla, että levittämisen vakavin muoto on sen levittäminen internetiin laajalle yleisölle niin, ettei sen leviämistä voi enää estää.⁶³

Syväväärennöksistä voi valmistaa myös pilakuvia, jotka voivat olla seksuaalissävyytteisiä.⁶⁴ Lain esitöissä rajataan seksuaalisen kuvan luvattoman levittämisen soveltamisalan ulkopuolelle selkeästi ei-todenmukaiset pilakuvat, ja niitä tulee joissain tapauksissa arvioida kunnianloukkausta koskevien säännösten mukaan. Jäänee lainkäyttäjän harkinnan varaan, millaista seksuaalista kuvaa tai syväväärennöstä voi pitää selkeästi ei-todenmukaisena. On kysyttävä, tulisiko parodiaksi tai satiiriksi tarkoitettun pilakuvan tarkoituksen käydä selvästi ilmi levittämisen yhteydessä esimerkiksi saatetekstin kautta, jotta sekaannuksen vaara voitaisiin välttää. Erityisesti seksuaalissävyytteisten pilakuvien kannalta selkeyttäminen voisi olla lainkäyttäjälle hyödyllistä. Pro gradu -tutkielmassaan Pirttisalo mainitsi pilakuvista esimerkkeinä Barack Obamasta sekä Mark Zuckerbergista valmistetut pilavideot, joiden levittämisen tarkoituksena oli yleisesti levittää tietoisuutta syväväärennösten olemassaolosta.⁶⁵

⁶² Varsinais-Suomen käräjäoikeus, asia R 761/2025/3595, tuomio 9.1.2026

⁶³ HE 13/2022 vp, s. 121.

⁶⁴ New York post, @nypost. X 25.2.2025.

⁶⁵ Pirttisalo 2022, s. 14.

4 Johtopäätökset

Keskeisin havaintoni on, että seksuaalisen kuvan luvattoman levittämisen tunnusmerkistö on pääpiirteissään myös syväväärennöksiin soveltuva, mutta arviointiin liittyy tiettyjä eroavaisuuksia. Erityisesti syväväärennetyn kuvan seksuaalisuuden arvioinnissa olisi syytä huomioida kuvan valmistamisen tarkoitusperä sekä syväväärennökseen liittyvät erityispiirteet. Perustelen näiden erityispiirteiden käytön tunnusmerkistöanalyysissä teko-olosuhteina, jotka voivat vaikuttaa teon seksuaalisuuden ja sen loukkaavuuden arviointiin. Seksuaalisen kuvan luvaton levittäminen on kuitenkin tekorikos, joten teon seksuaalisuuden arvioinnin tulee perustua objektiivisille tosiseikoille. Tällainen tosiseikka voisi olla esimerkiksi tekoälylle annetut ohjeet tai syväväärennöstyökalun luonne.

Näiden huomioimisen myötä näyttää siltä, että seksuaalisuuden arviointi on syväväärennöstä arvioitaessa muuta todellisuuspohjaista kuvaa suoraviivaisempaa, jolloin myös olennaisuuskynnyksen arviointi on suoraviivaisempaa. Näistä seikoista huolimatta seksuaalisuuden arviointi on edelleen hyvin tulkinnanvaraista, mikä on ollut myös lainsäätäjän tarkoitus. On kuitenkin ilmeistä, että syväväärennökseen seksuaalisuutta arvioitaessa on annettava muuta kuvaa enemmän painoarvoa sille, että syväväärennökseen tekijä on tarkoituksellisesti luonut kuvasta seksuaalisen. Mikäli asianomistajan suostumuksella laajalle levitettyä seksuaalista kuvaa muokattaisiin tekoälyllä, tulee arvioitavaksi seksuaalisen itsemääräämisoikeuden loukkauksen aste. Tällöin tukea arviointiin haettaisiin siitä, millaisessa valossa asianomistaja on suostunut itsensä esittämään. Jos muokattu kuva merkittävästi eroaa siitä, loukkaa muokatun kuvan levittäminen seksuaalista itsemääräämisoikeutta.

Olennaisuuskynnyksen näkökulmasta seksuaalisuusvaatimusta vähemmän merkittävä levittämisen vaatimus soveltuu syväväärennökseen pääosin samalla tavalla kuin muuhun kuvaan. Erona on, että syväväärennökseen kohdehenkilöllä ei ole ollut minkäänlaista mahdollisuutta vaikuttaa kuvan olemassaoloon, mikä korostaa loukkauksen täysimääräisyyttä suhteessa muuhun kuvaan, vaikka molemmissa tapauksissa levittäminen on oikeudetonta. Levittämisen oikeudettomuus toisaalta korostuu luonnollista kuvaa levitettäessä, mikäli tilanteeseen liittyy vakava keskinäisen luottamussuhteen rikkominen. Muita seksuaalirikoksia arvioitaessa luottamuksen rikkomisen sisältävät tilanteet on katsottu paheksuttavammiksi kuin vastaavat, joihin ei liity osapuolten välistä luottamussuhdetta. Myös digitaalinen

levitysympäristö vahvistaa loukkauksen vakavuutta, sillä internetiin levitettyä syvävääreännöstä on käytännössä mahdotonta poistaa kokonaan. Levittämisen olosuhteet ovat myös kokonaisarvioinnissa huomioitava arviointiperuste, kuten Varsinais-Suomen käräjäoikeuden ratkaisu osoittaa. Halventava julkaisukonteksti ja alusta, jolla levittäminen tapahtuu, voivat olla merkityksellisiäkin arviointikriteerejä.

Erilliselle syvävääreännöksen levittämisen kriminalisoinnille ei nähdäkseni ole tarvetta. Seksuaalisen kuvan luvatonta levittämistä koskeva oikeuskäytäntö on vasta vakiintumassa, joten on odotettavissa, että ajan myötä tässä työssä käsitellyt kysymykset nousevat tuomioistuimiin arvioitaviksi.